

Verberg je afvalligheid maar onder je brommerhelm

Joost Zwagerman hoort hoe de culturele elite cynische grapjes maakt over een bedreigde ex-moslim

Begrijp je je vrienden nog, de mensen van wie je dacht dat zij geestverwanten en, vooruit, wereldverbeteraars waren, worstelend met vragen over moraal en zin?

Na elf september 2001 en na de moord op Van Gogh keken sommige van je vrienden je aan met een mengeling van spot en weerzin toen je uitlegde dat je vanaf nu in het dagelijks verkeer nóg beleefder en attentere zou zijn tegen stads- en landgenoten met moslimachtergrond. Dit teneinde op microschaal de boel bij elkaar te houden, nietwaar? Dus: dankuwel mevrouw, gaat u voor meneer, en altijd u zeggen, ook tegen de achttienjarige Marokkaanse jochies met grote mond en opgevoerde brommer. Soms werkte die meneer Fompe-achtige beleefdheid niet, maar vaker werkte het wél.

Kortom: fatsoen moet je doen. Copyright: J.P. Balkenende. En o, o, wat werd je uitgelachen door je links-liberale vrienden als je afvroeg wat er in verwarrende en gespannen tijden als deze eigenlijk verkeerd was aan die slogan van Balkenende. Je vreesde: het was verkeerd omdat het van Balkenende kwam.

De afgelopen dagen dacht je zo nu en dan na over een artikel in de krant. Het was een oproep tot het omlaag draaien van de volumeknop. Matig je toon. Niet uit angst, maar uit fatsoen voor een bevolkingsgroep. Je wilde het er direct mee eens zijn, maar hoe zat het dan met de onbehouwen toon van diegenen die steeds maar het karakter ter discussie stelden van een jonge ex-moslim wiens kennelijke ijdelheid en zucht naar publiciteit toch niet een reden kon zijn om hem het recht van een open bloot beleden geloofsafvalligheid te ontzeggen? Waarom maakten sommige oproepers tot toonmatiging het karakter en de motieven van die jonge ex-moslim tot hoofdonderwerp terwijl het toch écht een bijzaak was en is?

Intussen was je op weg naar het pand van de chique uitgeverij waar een boekpresentatie plaatsvond. Een Vlaamse schrijver zou er spreken. Sinds medio jaren tachtig had deze Vlaming zich laten kennen als een enfant terrible, een stokebrand die nogal eens aantrapte tegen de schenen van de uitbuikende kleinburger. Al die jaren volgde je het werk van die Vlaamse geestverwant

met enthousiasme en liefde – die speciale liefde die je kunt voelen voor anderzamen werk dat zich om allerlei redenen dichtbij het jouwe lijkt te bevinden.

Daar was ie dan, de Vlaamse auteur, hij hield het boek ten doop, en zoals altijd sprak hij groots en meeslepend. Toen kwam de uitsmijter van zijn speech, en je zag aan zijn guitige ogen dat hij nu al genoot van de grap die hij zodadelijk zou maken. „Dit boek van deze essayist verdient alle aandacht”, sprak de Vlaamse auteur, „en hoe vang je in deze tijd alle aandacht van de media?” Weer die guitige blik. „Natuurlijk, door klappen op straat te krijgen, door bedreigd te worden. Dus ik stel voor dat wij hier allen, nadat ik ben uitgesproken, de schrijver van deze essaybundel eens een flink pak rammel geven. Dan belt de uitgever alvast de pers.” Zo iets.

En daar weerklonk het luid gelach. Ha ha ha, ho ho ho. Heel lach klonk het gelach, sonoor. Middelbare-mannengelach. Het lachen ging gepaard met een vrolijk schuddebuiken en onderling uitgewisselde knipooigjes. De ramen besloegen er van, want het gelach versterkte de dampende zelftevredenheid.

Was jij hier de enige hier die het nét even iets minder geestig en ondeugend vond? Was jij de enige die zich niet thuis voelde in dit gezelschap van geprivilegieerde witte

AFVALLIGE: Jan Wolkers nam lang geleden al afstand van het geloof van zijn jeugd Foto Vincent Mentzel/NRC Handelsblad

ZWAGERMAN LUISTERT

mannen die vanuit hun veilige positie deksels veel plezier hadden en anderzamen bedreiging en noodgedwongen bevestiging? Want let wel: hier stonden in hun vrije tijd de mannen zich een hoedje te lachen die in hun kolommen in de krant de mond vol hebben over het matigen van je toon. Zijzelf moeten die toon natuurlijk niet matigen. Dat gaat

alleen op voor ‘de anderen’. Voor moslims bijvoorbeeld die niet stilletjes en trippelend op de tenen van hun geloof willen vallen. Maken ze meer lawaai, dan is dat polariserend. En polarisatie is ongewenst – om radicale elementen in moslimkringen niet op stang te jagen. Zeggen ze. Maar in werkelijkheid kan deze opinie-élite het niet aan dat heilige huisjes die men vroeger zelf zo gezellig en eigenzinnig omverwierp anno 2007 in een andere stijl en met andere doelen door anderen omver worden geworpen. Dwarsheid en tegendraadsheid moeten uit handen worden gegeven, en dat blijkt voor deze figuren een pijnlijk proces.

Je moet denken aan de jonge Marokkaanse kunstenaar die beveiliging kreeg opgelegd omdat er voor zijn leven werd gevreesd nadat hij enkele schilderijen had geëxposeerd waarin de extremistische islam werd bekritiseerd. In de ogen van deze witte mannen hier vast en zeker óók zo’n ijdele ex-islamitische aandachtstrekker, op wie je al je cynische grapjes kon loslaten.

Ironisch ook dat juist in dit uitgevershuis Ehsan Jami door middel van een grap wordt gedegradeerd tot een lepe mediahoer. Het is het uitgevershuis dat al jaren het werk van Jan Wolkers publiceert, de schrijver die zich in niet misse woorden uitliet over de wreedheid van de God uit zijn jeugd; van Hugo

Claus, die de beklemmende en hypocriete katholieke mores van zijn tijd niets ontziend had blootgelegd in scherp snijdende romans; het uitgevershuis van zulke uiteenlopende literaire onruststokers als Jan Cremer, Lucebert en Jules Deelder.

In datzelfde uitgevershuis waren nu mannen bijeen die maximaal hadden geprofiteerd van hun privileges, hun vrijheid om eigenzinnige en soms ook niet zo zachtzinnige boeken te publiceren – maar nu sommige luidruchtige ex-moslims op hún beurt aanspraak maakten op dit privilege – dat de facto niets minder dan een burgerrecht is –, bleek het volgens deze zelfde schuddebuikers ineens allemaal wat anders te liggen. Nu stopten ze ineens hun mond vol schuim en wol. Ronkend hadden ze het over ‘emancipatie van een bevolkingsgroep’. Een enkeling beweerde zelfs doodleuk dat de bedreigingen aan het adres van afvalligen niets dan een fantoomkwestie was. Cijfers uit de *Novae*-enquête waaruit bleek dat een half miljoen moslims geloofsafval afkeurde en onbespreekbaar vond, wuifden ze met een verveeld handgebaar weg. Dat was niets dan stemmingmakerij. Zes procent van de bevroegde Nederlandse moslims was van mening dat geweld tegen afvalligen was toegestaan.

Hoe je te verhouden tot die zes procent – de bevolking van de stad Alkmaar? Dát was natuurlijk een

kwestie die je niet kon afdoen met een cynische onliner. Veel gemakkelijker was het om het karakter of het gebrek eraan bij Ehsan Jami of, for that matter, Ayaan Hirsi Ali ter discussie te stellen. En van dat gemak bedienden zij zich dan ook in ruime mate. Ha ha ha, ho ho ho.

Gegeneerd sloeg je de deur van het het chique uitgevershuis achter je dicht. Op straat kwam je een jongen op een scooter tegemoet. Pizza-koerierje. Toen je even later naast hem voor een stoplicht stond – hij reed niet door rood – kon je het gezicht onder de valhelm van de jongen zien. Marokkaanse sprong. Toen het licht op groen sprong, gebaarde je beleefd iets van ‘ga voor’. Dat kon de ander waarderen; hij stak kort zijn duim op. Gebaar van verkeersverstandhouding. Zo, de meneer Foppe in je had bijgedragen aan een betere wereld. He he.

Wat hadden de in het uitgevershuis verzamelde figuren aan deze jongen willen vragen, vroeg je je even later af. Geloof je in Allah? Jijn voor je. O, geloof je niet meer in Allah? Ook heel fijn, dan hebben we hier de richtlijnen en fatsoensregels voor je die wij voor jouw afvalligheid hebben opgesteld. Want let op: we komen alleen een pizza bij je bestellen als jij je ongelovigheid onder je brommerhelm verborgen houdt. Want je wilt toch niet dat wij ook jou afserveren als een ijdele aandachtstrekker? Toch?